

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ
ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Από την Αρχαιότητα ως την Αναγέννηση

Μάθημα Γενικής Παιδείας

ΑΘΗΝΑ 1998

Ομάδα Σύνταξης

*Μέρος Α´ **

- Δρ Καριάτογλου Ελευθέριος
- Δρ Μέρου Αγγελική

* Η αναθεώρηση του Α´ τεύχους (έκδοση 1997) έγινε από τους:
Δρ Γρυντάκη Ιωάννη, Σχολικό Σύμβουλο και Δρ Δάλκο Γεώργιο.

Μέρος Β´

- Βασιλοπούλου Ελένη
- Δημητρακοπούλου Χαρά
- Δρ Μέρου Αγγελική
- Δρ. Παλαιοπάνου Παρασκευή

Μέρος Γ´

- Βασιλοπούλου Ελένη
- Δημητρακοπούλου Χαρά
- Δρ Μέρου Αγγελική
- Δρ. Παλαιοπάνου Παρασκευή

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

• ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ	7
-----------------------	---

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ	9
------------------------------	---

Μ Ε Ρ Ο Σ Α ´

2. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ.....	15
---	----

Πρώτο Κεφάλαιο: Πολιτισμική Ενότητα του Αρχαίου Ελληνικού Κόσμου

- Ερωτήσεις ανάπτυξης 15
- Ερωτήσεις σύντομης απάντησης 17
- Συνδυασμός ερωτήσεων ανάπτυξης και σύντομης απάντησης 19
- Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου 20
- Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ανοιχτής απάντησης 25

3. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ.....	28
---	----

3.1 Ολιγόλεπτα κριτήρια αξιολόγησης.....	28
--	----

3.2 Κριτήρια για ωριαία εξέταση	34
---------------------------------------	----

3.3 Κριτήρια εξέτασης σε ευρύτερη διδακτική ενότητα	43
---	----

4. ΕΡΓΑΣΙΕΣ- ΑΣΚΗΣΕΙΣ	47
-----------------------------	----

5. ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	50
---	----

Μ Ε Ρ Ο Σ Β ´

2. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	55
--	----

Δεύτερο Κεφάλαιο: Η Πολιτισμική Προσφορά του Αρχαίου Ελληνικού Κόσμου

2.1.1. Προοίμιο και Ενότητες 1, 2, 3	55
--	----

- Ερωτήσεις ανάπτυξης..... 55

- Ερωτήσεις σύντομης απάντησης 56

- Συνδυασμός ερωτήσεων ανάπτυξης και σύντομης απάντησης 58

- Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου 60

- Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ανοιχτής απάντησης 66

2.1.2. Ενότητες 4, 5	68
• Ερωτήσεις ανάπτυξης.....	68
• Ερωτήσεις σύντομης απάντησης	69
• Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου	70
2.1.3. Ενότητες 6, 7	73
• Ερωτήσεις ανάπτυξης.....	73
• Ερωτήσεις σύντομης απάντησης	74
• Συνδυασμός ερωτήσεων ανάπτυξης και σύντομης απάντησης	75
• Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου	76
Τρίτο Κεφάλαιο: Από τη Ρώμη στο Βυζάντιο	
2.2.1. Ενότητες 1, 2, 3	79
• Ερωτήσεις ανάπτυξης.....	79
• Ερωτήσεις σύντομης απάντησης	81
• Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου	81
• Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ανοιχτής απάντησης	85
2.2.2. Ενότητες 4, 5, 6	86
• Ερωτήσεις ανάπτυξης.....	86
• Ερωτήσεις σύντομης απάντησης	87
• Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου	88
• Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και ανοιχτής απάντησης	90
3. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	91
3.1. Ολιγόλεπτα Κριτήρια Αξιολόγησης	91
3.2. Ωριαία Κριτήρια Αξιολόγησης	95
3.3. Κριτήριο Αξιολόγησης σε ευρύτερη διδακτική ενότητα	101
4. ΕΡΓΑΣΙΕΣ - ΑΣΚΗΣΕΙΣ / ΣΥΝΘΕΤΙΚΕΣ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΕΣ	104
4.1. Ενδεικτικά Θέματα Εργασιών - Ασκήσεων για το Σπίτι	105
4.2. Ενδεικτικά Θέματα Συνθετικών - Δημιουργικών Εργασιών	128

Μ Ε Ρ Ο Σ Γ ´

1. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ	139
1.1. Τρίτο Κεφάλαιο:	
Από τη Ρώμη στο Βυζάντιο	
1.1.1. Ενότητες 7 - 11	141
• Ερωτήσεις ανάπτυξης	
• Ερωτήσεις σύντομης απάντησης	
• Συνδυασμός ερωτήσεων ανάπτυξης και σύντομης απάντησης	
• Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου	
• Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης	
1.2. Τέταρτο Κεφάλαιο:	
Η Πολιτιστική Ακτινοβολία του Βυζαντίου	
1.2.1. Παιδεία	158
• Ερωτήσεις ανάπτυξης	
• Ερωτήσεις σύντομης απάντησης	
• Συνδυασμός ερωτήσεων ανάπτυξης και σύντομης απάντησης	
• Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου	
• Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης	
1.2.2. Βυζαντινή Τέχνη	177
• Ερωτήσεις ανάπτυξης	
• Ερωτήσεις σύντομης απάντησης	
• Συνδυασμός ερωτήσεων ανάπτυξης και σύντομης απάντησης	
• Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου	
• Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης	
1.2.3. Κοινωνική Πολιτική στο Βυζάντιο	
1.2.4. Κοινωνική Πρόνοια στο Βυζάντιο	189
• Ερωτήσεις ανάπτυξης	
• Ερωτήσεις σύντομης απάντησης	
• Συνδυασμός ερωτήσεων ανάπτυξης και σύντομης απάντησης	
• Ερωτήσεις κλειστού ή αντικειμενικού τύπου	
• Συνδυασμός ερωτήσεων αντικειμενικού τύπου και σύντομης απάντησης	

2. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΙΤΗΡΙΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	209
2.1. Ολιγόλεπτα κριτήρια αξιολόγησης.....	211
2.2. Ωριαία κριτήρια αξιολόγησης.....	215
2.3. Κριτήρια αξιολόγησης σε ευρύτερη διδακτική ενότητα	222
3. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΑΣΚΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟ Ή ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΙΤΙ	231
3.1. Τρίτο Κεφάλαιο: Από τη Ρώμη στο Βυζάντιο Ενότητες 7 - 11	233
3.2. Τέταρτο Κεφάλαιο: <i>Η Πολιτιστική Ακτινοβολία του Βυζαντίου</i>	
3.2.1 Προοίμιο.....	238
3.2.2 Παιδεία	239
3.2.3 Βυζαντινή Τέχνη.....	244
3.2.4 Η Κοινωνική Πολιτική στο Βυζάντιο	259
3.2.5 Η Κοινωνική Πρόνοια στο Βυζάντιο	261
4. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ ΣΥΝΘΕΤΙΚΩΝ - ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	263
4.1. Τρίτο Κεφάλαιο: Από τη Ρώμη στο Βυζάντιο Ενότητες 7 - 11	265
4.2. Τέταρτο Κεφάλαιο: <i>Η Πολιτιστική Ακτινοβολία του Βυζαντίου</i>	267
• ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	275

ΑΝΤΙ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

Ανάμεσα στις καινοτομίες που εισάγονται στο Ενιαίο Λύκειο με την πρόσφατη εκπαιδευτική μεταρρύθμιση σημαντική θέση κατέχει η αλλαγή του τρόπου αξιολόγησης των μαθητών. Κύρια χαρακτηριστικά της είναι: α) η δημιουργία νέων θεσμών υποστήριξης των μαθητών και αποτίμησης των γνώσεων και ικανοτήτων τους (διαγνωστική αξιολόγηση, πρόσθετη διδακτική στήριξη, συνθετικές - δημιουργικές εργασίες, φάκελος δραστηριοτήτων), β) ο συνδυασμός διαφορετικών μεθόδων και τεχνικών αξιολόγησης, ο οποίος εξασφαλίζει πιο έγκυρο και πιο αξιόπιστο αποτέλεσμα, γ) η μετάθεση της έμφασης από την απλή αποστήθιση πληροφοριών στον έλεγχο σύνθετων διδακτικών στόχων, ανάμεσα στους οποίους κυρίαρχη θέση κατέχει η ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και της δημιουργικής ικανότητας των μαθητών, δ) η συστηματική ενημέρωση των εκπαιδευτικών σε θέματα αξιολόγησης και η υποβοήθησή τους με την εκπόνηση ειδικού υποστηρικτικού υλικού. Οι καινοτομίες αυτές συνδυάζονται με ανάλογες αλλαγές που πραγματοποιούνται στα αναλυτικά προγράμματα, στα διδακτικά βιβλία και στην επιμόρφωση γενικότερα των εκπαιδευτικών.

Το Κέντρο Εκπαιδευτικής Έρευνας (Κ.Ε.Ε.), συμμετέχοντας από την πρώτη στιγμή ενεργώς στην προσπάθεια εφαρμογής των παραπάνω καινοτομιών στο Λύκειο, ανέλαβε το έργο της στήριξης των εκπαιδευτικών στον τομέα αυτόν, παρά τα προβλήματα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει λόγω έλλειψης μόνιμου προσωπικού και ανεπαρκούς υλικοτεχνικής υποδομής. Από τον Απρίλιο του 1997 ως τον Ιούνιο του 1998 εκπόνησε μια σειρά βιβλίων στα οποία περιέχονται ερωτήσεις διαφόρων ειδών (ανάπτυξης, σύνοψης απάντησης και κλειστού τύπου), δείγματα πρόχειρων και ωριαίων δοκιμασιών, θέματα εργασιών για το σπίτι και συνθετικών - δημιουργικών εργασιών. Τα βιβλία αυτά αναφέρονται στα μαθήματα των δύο πρώτων τάξεων του Ενιαίου Λυκείου. Η παραπάνω εργασία έγινε ευμενώς αποδεκτή από την πλειονότητα των εκπαιδευτικών και θεωρήθηκε πολύτιμη βοήθεια για τους διδάσκοντες.

Τα βιβλία που αφορούν την αξιολόγηση των μαθητών της Α΄ τάξης βελτιώθηκαν με βάση τις παρατηρήσεις των ίδιων των εκπαιδευτικών και την εμπειρία που αποκτήθηκε από τη χρησιμοποίησή τους κατά το περασμένο σχολικό έτος 1997 - 98 και κυκλοφορούν φέτος σε δεύτερη έκδοση.

Με την ευκαιρία της έκδοσης αυτής θα ήθελα να τονίσω τα εξής:

1. Το υλικό που περιέχεται στα παραπάνω βιβλία έχει υποστηρικτικό και συμβουλευτικό χαρακτήρα. Οι εκπαιδευτικοί έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν από αυτό ό,τι θεωρούν πως ικανοποιεί καλύτερα τις ανάγκες τους, να το τροποποιήσουν προκειμένου να το προσαρμόσουν στις ιδιαιτερότητες των τάξεων στις οποίες διδάσκουν και να εκπονήσουν, με βάση τα δείγματα που περιέχονται στα βιβλία αυτά, δικά τους μέσα αξιολόγησης των μαθητών. **Με ιδιαίτερη έμφαση θέλω να τονίσω ότι οι εκπαιδευτικοί δεν είναι υποχρεωμένοι να εξαντλούν όλες τις ερωτήσεις που αναφέρονται στις επιμέρους ενότητες των σχολικών βιβλίων, αυξάνοντας έτσι το φόρτο εργασίας των μαθητών και μεγαλώνοντας χωρίς λόγο το άγχος τους. Πρέπει να επιλέγουν μερικά μόνο ενδεικτικά παραδείγματα από τις ερωτήσεις αυτές με κριτήριο την**

εξοικείωση των μαθητών με τα διάφορα είδη ερωτήσεων και την κάλυψη ποικίλων διδακτικών στόχων.

2. Οι περισσότερες από τις ερωτήσεις που ακολουθούν θεωρούνται εύκολες. Υπάρχουν βέβαια και μερικές πιο δύσκολες. Αυτή η κλιμάκωση της δυσκολίας των ερωτήσεων βοηθεί τον εκπαιδευτικό να διαμορφώσει μόνος του μέσα εξέτασης που ανταποκρίνονται στις ικανότητες των μαθητών του και έχουν παράλληλα εγκυρότητα και διακριτότητα. **Οι ερωτήσεις που θεωρούνται από τους διδάσκοντες δύσκολες για τους μαθητές τους πρέπει να χρησιμοποιούνται με μεγάλη φειδώ στα ολιγόλεπτα και ωριαία διαγωνίσματα. Καλό είναι τα πιο δύσκολα ερωτήματα να γίνονται αντικείμενο επεξεργασίας κατά τη διάρκεια των μαθημάτων.**
3. Τα παραδείγματα των ερωτήσεων που έχουν εκπονηθεί από τις ομάδες εργασίας του Κ.Ε.Ε. συμπληρώνουν τις ερωτήσεις και ασκήσεις των σχολικών βιβλίων. Κατά συνέπεια πρέπει να χρησιμοποιούνται σε συνδυασμό με αυτές.
4. Η πρόθεση για την περαιτέρω βελτίωση του υλικού που αφορά την αξιολόγηση των μαθητών του Ενιαίου Λυκείου είναι δεδομένη. Για το λόγο αυτόν παρακαλούμε και πάλι τους εκπαιδευτικούς που θα χρησιμοποιήσουν τα βιβλία αυτά κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 1998-99 να μας στέλνουν τις παρατηρήσεις και τις υποδείξεις τους. Τους διαβεβαιώνουμε ότι όλα τα σχόλιά τους θα μελετηθούν με προσοχή και θα ληφθούν υπόψη από τις ομάδες εργασίας του ΚΕΕ.
5. Οι επιστημονικοί συνεργάτες του Κ.Ε.Ε. και εγώ προσωπικά είμαστε στη διάθεση όλων των εκπαιδευτικών, για να διευκολύνουμε στο μέτρο των δυνάμεών μας το δύσκολο έργο της εφαρμογής στη σχολική πράξη του νέου τρόπου αξιολόγησης των μαθητών.

Τελειώνοντας το σύντομο αυτόν πρόλογο θα ήθελα να εκφράσω ακόμη μια φορά τις θερμές ευχαριστίες μου προς την πολιτική ηγεσία του ΥΠΕΠΘ για την υποστήριξη της προσπάθειάς μας, προς τη Δ/ση του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης από την οποία χρηματοδοτείται το έργο αυτό, προς τους εκπαιδευτικούς οι οποίοι μας έστειλαν σχόλια και παρατηρήσεις σχετικές με τα βιβλία που κυκλοφόρησαν πέρυσι και, κυρίως, προς τους εκλεκτούς συνεργάτες μου στο Κ.Ε.Ε., που με πραγματικό ζήλο και ενθουσιασμό εργάστηκαν, χωρίς καμιά πρόσθετη αμοιβή, για την αναμόρφωση των βιβλίων αυτών.

Αθήνα, Οκτώβριος 1998

Ο Πρόεδρος του Κ.Ε.Ε.

Καθηγητής Μιχάλης Κασσωτάκης

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το παρόν τεύχος δεν επιδιώκει να καθορίσει ούτε τους γενικούς σκοπούς ούτε τους επιμέρους διδακτικούς στόχους στο μάθημα της Ιστορίας της Α' Λυκείου. Στηρίζεται στα ισχύοντα αναλυτικά προγράμματα και στις Οδηγίες του Π.Ι. Για τους σκοπούς και τους στόχους αυτούς, που σχετίζονται άμεσα με τη διαδικασία της αξιολόγησης των μαθητών στο αντίστοιχο μάθημα, θα θέλαμε να κάνουμε κάποιες επισημάνσεις για να γίνει περισσότερο κατανοητό το θεωρητικό πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται η μεθοδολογία αξιολόγησης, την οποία ακολουθούμε.

Ο εκπαιδευτικός που διδάσκει το μαθητή Ιστορία πρέπει να έχει υπόψη του ότι οφείλει να ελέγχει:

- το βαθμό πρόσληψης και συγκράτησης των ιστορικών πληροφοριών,
- την κατανόηση των πληροφοριών αυτών. Ιδιαίτερη σημασία επιβάλλεται να δοθεί στην κατανόηση αφηρημένων εννοιών, όπως: δημοκρατία, ιμπεριαλισμός, πανελλήνια ιδέα, έθνος, κράτος, ολιγαρχία, αριστοκρατία κ.λπ.* ή άλλων ιστορικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών όρων, οι οποίοι συχνά δυσκολεύουν τους μαθητές. Εξυπακούεται ότι σχετική προσπάθεια για την κατανόησή τους έχει γίνει κατά τη διδασκαλία του μαθήματος,
- την ικανότητα σύγκρισης, συσχέτισης, ανάλυσης και αξιολόγησης των ιστορικών γεγονότων και φαινομένων, των παραγόντων που τα προκάλεσαν, των συνεπειών τους, των συνθηκών κάτω από τις οποίες έγιναν κ.λπ.,
- την ικανότητα διατύπωσης κρίσεων και τεκμηριωμένων προσωπικών απόψεων για γεγονότα, πρόσωπα ή καταστάσεις (κοινωνικές, πολιτικές, πολιτιστικές, οικονομικές κ.λπ.),
- τη χρησιμοποίηση των ιστορικών γνώσεων για την κατανόηση, το σχολιασμό ή την ερμηνεία των εξελίξεων ή των συνεπειών (αν αυτό είναι δυνατόν) σύγχρονων καταστάσεων ή γεγονότων.

* Αναφερόμαστε σε όρους που περιέχονται στο σχολικό βιβλίο της Ιστορίας της Α' Λυκείου.

Από τις μέχρι σήμερα έρευνες στον τομέα της αξιολόγησης των μαθητών στο μάθημα της Ιστορίας (βλ. βιβλιογραφία) αλλά και από την καθημερινή εμπειρία προκύπτει ότι η έμφαση δινόταν στον έλεγχο του πρώτου κυρίως στόχου, δηλαδή στη συγκράτηση ιστορικών πληροφοριών. Την κατάσταση αυτή επέβαλε σε σημαντικό βαθμό το σύστημα των Γενικών Εξετάσεων, την ευνοούσαν όμως και άλλοι παράγοντες, όπως η έλλειψη ειδικής κατάρτισης των εκπαιδευτικών σε θέματα αξιολόγησης, η έλλειψη βοηθητικού παιδαγωγικού υλικού, η χρήση ενός μόνο διδακτικού εγχειριδίου και η παγίωση μιας μακράς άτυπης παράδοσης ως προς τον τρόπο αξιολόγησης των μαθητών.

Την κατάσταση αυτή επιδιώκουμε να αλλάξουμε, υποβοηθώντας και παρακινώντας συνάμα τον εκπαιδευτικό να εξετάζει και να αξιολογεί λαμβάνοντας υπόψη το σύνολο των διδακτικών σκοπών και στόχων της Ιστορίας. Ο έλεγχος της απομνημόνευσης ιστορικών πληροφοριών δεν πρέπει ασφαλώς να παραμεληθεί. Πρέπει όμως να συνδυάζεται και με άλλους που απαιτούν τη δημιουργική εργασία και την ενεργοποίηση της κρίσης του μαθητή και δεν περιστρέφονται αναγκαστικά γύρω από την αναπαραγωγή του περιεχομένου του σχολικού βιβλίου. Αν σε μια εξέταση π.χ. ζητούμε τα αίτια και τα αποτελέσματα μιας πολεμικής σύρραξης, τα οποία αναγράφονται στο βιβλίο ή έχουν ειπωθεί από τον καθηγητή στην τάξη (ορισμένοι μπορεί και να τα έχουν υπαγορεύσει ή να τα έχουν δώσει σε δικές τους σημειώσεις), τότε δεν καλλιεργούμε ούτε την κρίση ούτε τη συνθετική ικανότητα του μαθητή.

Αυτό θα ίσχυε αν τα αίτια και τα αποτελέσματα δεν τα έγραφε το βιβλίο ή δεν είχαν ειπωθεί από τον καθηγητή και ο μαθητής καλούνταν να τα αναζητήσει και να γράψει την προσωπική του άποψη γι' αυτά, καθώς και για τις συνέπειες της συγκεκριμένης κατάστασης, εφόσον φυσικά προκύπτουν από τις γενικότερες πληροφορίες που του έχουν δοθεί στο πλαίσιο του μαθήματος.

Ερώτηση κρίσης μπορεί να είναι οποιοδήποτε είδος ερώτησης, αρκεί να απαιτεί από το μαθητή απαντήσεις οι οποίες προϋποθέτουν παραγωγή προσωπικών σκέψεων, συλλογισμών ή συμπερασμάτων, τα οποία στηρίζονται στις γνώσεις που έχει αποκτήσει στο μάθημα της Ιστορίας. Με τις ερωτήσεις κρίσης ζητούμε από το μαθητή να συγκρίνει, να αναλύει, να αναζητεί τα αίτια και τα αποτελέσματα ενός ιστορικού γεγονότος, να καταλήγει σε συμπεράσματα κ.α. Εννοείται ότι αυτά δε βρίσκονται αυτούσια στα σχολικά βιβλία.

Μια άλλη σημαντική διάσταση της αξιολόγησης των μαθητών στην Ιστορία αφορά στις εργασίες στο σπίτι και στις συνθετικές εργασίες. Μικρός αριθμός εκπαιδευτικών φαίνεται να χρησιμοποιεί σήμερα τις εργασίες αυτές για την

αξιολόγηση των μαθητών. Είναι ανάγκη όμως να δοθεί σ' αυτές μεγαλύτερη σημασία, υπό τον όρο βέβαια ότι πρόκειται για δημιουργικές, μικρές ή μεγάλες συνθέσεις, που ανταποκρίνονται στα ενδιαφέροντα των μαθητών, τους βοηθούν στη βαθύτερη κατανόηση της Ιστορίας και καλλιεργούν το πνεύμα της έρευνας και της αναζήτησης πηγών άντλησης πληροφοριακού υλικού. Μέσα από τη διαδικασία αυτή ο μαθητής μαθαίνει πώς να μαθαίνει.

Οι εργασίες μπορούν να συσχετίζονται και με δραστηριότητες που γίνονται συλλογικά ή ατομικά, όπως επισκέψεις σε μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους ή σε εκθέσεις ιστορικών τεκμηρίων, ακρόαση διαλέξεων ή συμμετοχή σε σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα που οργανώνονται από ποικίλους φορείς (ΥΠΠΟ, Μουσεία κ.λπ.) με υπόδειξη του καθηγητή ή ακόμη και με πρωτοβουλία των μαθητών. Καλό είναι πάντως να αφήνουμε πρωτοβουλίες στο μαθητή και ευχέρεια επιλογής θέματος.

Στη διαδικασία της αξιολόγησης των μαθητών πρέπει να χρησιμοποιούνται όλοι οι τύποι των ερωτήσεων, χωρίς να γίνεται μονομερής χρήση ενός τύπου. Καλό είναι να γίνεται συνδυασμός ερωτήσεων ανοιχτού και κλειστού τύπου, κατά την κρίση του εκπαιδευτικού, τις ανάγκες της τάξης του και τους συγκεκριμένους στόχους του μαθήματος. Η χρήση των ερωτήσεων αντικειμενικού ή κλειστού τύπου ενδείκνυται κυρίως για τον έλεγχο κατανόησης πληροφοριών μεγάλης έκτασης ιστορικής ύλης και καλό είναι να συνδυάζονται και με ερωτήσεις σύντομης απάντησης.

Το παρόν τεύχος έχει χαρακτήρα συμβουλευτικό. Στόχος του είναι να βοηθήσει τον εκπαιδευτικό να διαμορφώνει ο ίδιος τις δικές του ερωτήσεις, τα δικά του κριτήρια αξιολόγησης, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι δεν μπορεί να αξιοποιεί κατάλληλα και τα παραδείγματα που περιέχονται στα σχολικά εγχειρίδια ή στα φυλλάδια αξιολόγησης της Ιστορίας που αποστέλλονται από το ΥΠΕΠΘ. *Αφήνεται στην ευχέρεια του διδάσκοντα να κρίνει ο ίδιος ποιους τύπους ερωτήσεων και σε ποιες περιπτώσεις θα τις χρησιμοποιήσει για την επίτευξη των διδακτικών στόχων που προκύπτουν από την ύλη της συγκεκριμένης διδακτικής ενότητας και σύμφωνα με τη μεθοδολογία που ακολουθεί.*

Η αξιολόγηση και η διδασκαλία είναι δύο όψεις του αυτού νομίσματος. Αναβαθμισμένη διαδικασία αξιολόγησης προϋποθέτει ποιοτική βελτίωση της διδακτικής διαδικασίας στην οποία πρέπει να δίνεται μεγάλη βαρύτητα. Η αξιολόγηση υπηρετεί τη διδακτική πράξη μέσα από τη συνεχή διαδικασία της ανατροφοδότησης.

Η βελτίωση των μεθόδων αξιολόγησης είναι υπόθεση όλων των εκπαιδευτικών. Γι' αυτό οι παρατηρήσεις και οι υποδείξεις των συναδέλφων θα είναι ιδιαίτερα χρήσιμες. Όσοι επιθυμούν να στείλουν παρατηρήσεις και παραδείγματα ερωτήσεων στο μάθημα της Ιστορίας της Α' Λυκείου, για να συμπεριληφθούν στην τράπεζα ερωτήσεων, μπορούν να απευθύνονται ταχυδρομικά στη διεύθυνση:

ΚΕΝΤΡΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αδριανού 91, Αθήνα
ή στο FAX: 33.15.493

Αθήνα, Σεπτέμβριος 1998

Η Ομάδα Σύνταξης